

NACIONALNI PRAVNI OKVIR

Pravo na suđenje u razumnom roku je zagarantovano i nacionalnim pravnim okvirom - Ustavom Crne Gore, Zakonom o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, Zakonom o ustavnom sudu, Zakonom o zaštitniku ljudskih prava i sloboda itd.

VAŽNO JE ZNATI

Članom 9 Ustava Crne Gore propisano je da su potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšte prihvaćena pravila međunarodnog prava sastavni dio crnogorskog pravnog poretka, imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuju kada odnose uređuju drugačije od unutrašnjeg zakonodavstva.

Kada se radi o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, član 6 stav 1 Konvencije se tumači zajedno sa članom 13, koji garantuje svakom kome su povrijeđena prava i slobode predviđene Konvencijom, ima pravo na djelotvoran pravni lijek pred nacionalnim vlastima.

To znači da država ima obavezu da obezbijedi pravne lijekove koji moraju biti praktični i djelotvorni, a ne teoretski i iluzorni, pa tako i za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku.

Ko ima pravo na sudsku zaštitu zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku?

To pravo imaju stranka i umještač u građanskom postupku, stranka i zainteresovano lice u upravnom sporu, okrivljeni i oštećeni u krivičnom postupku, ukoliko se postupci odnose na zaštitu njihovih prava u smislu Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Šta je kontrolni zahtjev?

Kontrolni zahtjev je sredstvo za ubrzanje postupka koje treba da spriječi ili zaustavi kršenje prava, a podnosi se predsjedniku suda.

Ako je zahtjev osnovan predsjednik rješenjem određuje rok za preduzimanje određenih procesnih radnji koji ne može biti duži od četiri mjeseca, uz obavezno postupajućeg sudija da ga obavijesti o preduzetoj radnji. Može naložiti prioritarno rješavanje predmeta ako okolnosti slučaja ili hitna priroda predmeta, to nalažu. U slučaju da sudija ne postupi po rješenju predsjednika suda donijetom po kontrolnom zahtjevu, predsjednik suda može oduzeti dodijeljeni predmet.

Ako predsjednik suda odbaci ili odbije kontrolni zahtjev, ili ako se podnosiocu zahtjeva ne dostavi odluka u propisanom roku, stranka može izjaviti žalbu neposredno višem sudu.

Podnosilac se obavještava o odluci donijetaj po kontrolnom zahtjevu, odnosno o tome da li je kontrolni zahtjev riješen. Kad sud ne dostavi obavještenje podnosilac ima pravo na žalbu.

Kontrolni zahtjev je postao djelotvoran 4. septembra 2013. godine, što je Evropski sud za ljudska prava utvrdio u presudi Vukelić protiv Crne Gore.

VAŽNO JE ZNATI

Stav Evropski sud za ljudska prava je da najbolju zaštitu prava na suđenje u razumnom roku pruža kombinacija pravnih lijekova – pravnog lijeka za ubrzanje postupka i naknada štete kada već dođe do kršenja prava.

Postujući ovaj stav Crna Gora je 2007. godine donijela Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku („Sl. list CG“ br. 11/2007), koji omogućava da se pod određenim okolnostima dugotrajni sudski postupak ubrza putem kontrolnog zahtjeva, i omogućava pravo na naknadu štete podnošenjem tužbe za pravično zadovoljenje. U zakonu dužina trajanja razumnog roka utvrđuje se u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava, a ocjena da li se radi o razumnom trajanju postupka zavisi od kriterijuma, koje je ustanovio taj Sud: složenost predmeta u činjeničnom i pravnom smislu, ponašanja podnosioca pravnog sredstva, ponašanja suda i drugih javno pravnih organa i interesa podnosioca pravnog sredstva.

Važno je znati

U upravnom postupku ne postoji posebno sredstvo za ubrzanje postupka, ali postoji pravo na naknadu štete zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku koje se ostvaruje tužbom Vrhovnom sudu, po Zakonu o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku.

USTAVNA ŽALBA

Ustavna žalba je posebno pravno sredstvo kojim se pokreće postupak pred Ustavnim sudom radi zaštite ljudskih prava i sloboda zajamčenih Ustavom, koju može podnijeti svako ko smatra da mu je povrijeđeno ljudsko pravo ili sloboda, pojedinačnim aktom, radnjom ili nepostupanjem javnopravnog organa.

Ona se može podnijeti tek nakon što su iscrpljena djelotvorna pravna sredstva. Može se podnijeti i prije, ako podnosilac ustavne žalbe dokaže da pravno sredstvo, na koje ima pravo u konkretnom predmetu, nije ili ne bi bilo djelotvorno.

Po stanovištu Evropskog suda za ljudska prava ustavna žalba postala je djelotvorno pravno sredstvo od 20. marta 2015. godine, što je utvrđeno u presudi Siništaj i drugi protiv Crne Gore.

Djelotvornost ustavne žalbe podrazumijeva, ne samo da Ustavni sud kroz njeno ispitivanje donese odluku kojom će procesno ili meritorno odlučiti o određenoj ustavnoj žalbi, već i da nacionalni organi, u svom daljem postupanju u slučaju postojanja povrede, istu otklone i svoju sudsku praksu usklade sa stan-

Šta je tužba za pravično zadovoljenje?

To je pravno sredstvo koje se podnosi Vrhovnom sudu radi naknade štete zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, o kome odlučuje vijeće od troje sudija, najkasnije u roku od četiri mjeseca od dana podnošenja tužbe. Pravično zadovoljenje se ostvaruje isplatom novčane naknade za prouzrokovanu štetu zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku i/ili objavljivanjem presude da je stranci bilo povrijeđeno pravo na suđenje u razumnom roku.

Tužbu može podnijeti stranka koja je prethodno podnosila zahtjev za ubrzanje postupka – kontrolni zahtjev, kao i stranka koja objektivno nije bila u mogućnosti da podnese kontrolni zahtjev, najkasnije u roku od šest mjeseci od dana prijema pravnoснаzne odluke.

Sud će odbaciti tužbu kao neblagovremenu ili nedozvoljenu, a odbiti kada utvrdi da nije povrijeđeno pravo na suđenje u razumnom roku.

Tužba za pravično zadovoljenje postala je djelotvorna od 18. oktobra 2016. godine, što je Evropski sud za ljudska prava utvrdio u presudi Vučeljić protiv Crne Gore.

Važno je znati

Evropski sud za ljudska prava je kroz svoje presude i dalje na čvrstom stanovištu da u nacionalnom pravnom sistemu Crne Gore postoje efikasni i djelotvorni pravni lijekovi koji se odnose na dužinu trajanja postupaka a koje su podnosioci predstavi dužni da iscrpe, prije nego se obrate Evropskom sudu. U tom smislu potvrdio je svoj stav o djelotvornosti ustavne žalbe od 20. marta 2015. godine (presuda Siništaj i dr. protiv Crne Gore), tužbe za pravično zadovoljenje od 17. novembra 2016. godine (presuda Vučelić protiv Crne Gore) i kontrolnog zahtjeva od 4. septembra 2013. godine (presuda Vukelić protiv Crne Gore).

Medjutim, Sud je iznio svoja zapažanja kada je u pitanju djelotvornost pravnih lijekova u upravnom postupku, a prije podnošenja tužbe Upravnom sudu. Sud je konstatovao da pravni lijekovi čija je djelotvornost priznata u nacionalnom pravnom sistemu, nemaju takav karakter kada je u pitanju upravni postupak koji se vodi pred organima uprave, zbog čega se ne mogu se smatrati efektivnim pravnim lijekom.

Važno je znati

U presudi Siništaj protiv Crne Gore od 23. septembra 2021. godine, Evropski sud za ljudska prava i slobode je utvrdio da je povrijeđen član 6 st. 1 Konvencije zbog prekomjerne dužine trajanja postupka pred Ustavnim sudom. Naime, Sud je zaključio da su standardi vezani za suđenje u razumnom roku primjenljivi i na postupak pred Ustavnim sudom, jer je odlučivanje Ustavnog suda moglo, u konkretnom predmetu, uticati na ishod spora pred redovnim sudovima. Takođe, Sud je ukazao i na specifičnost postupka pred Ustavnim sudom, pa je naglasio da je naročito važno da taj sud ne uzima u obzir samo hronološki red po kojem predmeti dolaze na listu, već i značaj predmeta u političkom i socijalnom smislu.

Pritužba se podnosi u roku od šest mjeseci od dana saznanja za učinjenu povredu ljudskih prava i sloboda (subjektivan rok), odnosno u roku od jedne godine od dana učinjene povrede (objektivan rok).

Zaštitnik daje mišljenje o tome da li je, na koji način i u kojoj mjeri došlo do povrede ljudskih prava i sloboda. Kad utvrdi da je došlo do povrede ljudskih prava i sloboda, mišljenje sadrži i preporuku o tome šta treba preduzeti da bi se povreda otklonila, kao i rok za njeno otklanjanje

Po stanovištu Evropskog suda za ljudska prava pritužba ombudsmanu u načelu nije pravni lijek koji se mora iscrpiti u skladu sa članom 35 (1) Konvencije. Stav iznijet u presudi Montion protiv Francuske.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda-Ombudsman

S aspekta zaštite prava na suđenje u razumnom roku, Zaštitnik preduzima mjere za zaštitu ljudskih prava i sloboda, kad su ista povrijeđena aktom, radnjom ili nepostupanjem javnopravnih organa. U odnosu na rad sudova ima ovlaštenje da postupa samo u slučaju odugovlačenja postupka, zloupotrebe procesnih ovlaštenja ili neizvršavanja sudskih odluka.

Postupak ispitivanja povrede ljudskih prava i sloboda pokreće se pritužbom, a Zaštitnik može pokrenuti postupak i po sopstvenoj inicijativi.

Zaštitniku se može obratiti svako ko smatra da mu je povrijeđeno neko pravo ili sloboda.